

5. Kermode F. The Meaning of It All: Interview with William Golding. *Books and Bookmen*. Vol. 5 (October), 1959. P. 9–10.
6. Kermode F. The Sense of Ending : Studies in the Theory of Fiction. Oxford, N. Y. : Oxford university press US, 2000. 206 p.
7. Kinkead-Weeks M., Gregor I. William Golding: A Critical Study. N.Y. : Dutton, 1967. 84 p.
8. Peter J. The Fables of William Golding. *Kentyon Review*. Vol. 19 (Autumn). 1957. P. 577–592.
9. Scholes R. E. Fabulation and Metafiction. Univ. of Illinois press, 1979. 222 p.
10. Smith E. Lord of the flies. *Some Versions of the Fall: the Myth of the Fall of Man in English Literature*. L. : Taylor & Francis, 1973. P. 163–203.
11. Tiger V. William Golding. The Dark Fields of Discovery. L., 1974. 244 p.
12. Walters M. Two Fabulists: Golding and Camus. *William Golding's "Lord of the flies": a source book*. N. Y. : Odyssey Press, 1963. P. 94–105.

Наталія Шеремета

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

ПЕРСПЕКТИВИ КОДИФІКАЦІЇ НЕОЛОГІЗМІВ ВАСИЛЯ СТУСА

Основним джерелом поповнення словникового запасу мови є утворення нових лексичних одиниць на основі рідної мови шляхом використання різних засобів словотворення. І вагоме значення у цьому процесі відіграють авторські неологізми. Індивідуально-авторські новотвори Василя Стуса є певним внеском у дослідження механізму виникнення художньо-образного тексту.

Василь Стус не лише опановує нові теми, дошукується нових форм, творить нові образи, а й збагачує лексику власними словами, що свіжо й оригінально відтворюють особливості різноманітних сфер буття усього суспільства, у тім числі й окремої людини.

Вживані поетом індивідуально-авторські неологізми виконують радше оцінно-виражальну функцію, аніж номінативну функцію. Митець продукує їх передусім для того, аби читач, сприймаючи художній твір, сам відчував процес народження нового слова.

Морфемна будова авторських неологізмів Василя Стуса допомагає простежити й лексичне значення оказіоналізмів. Основним способом з'ясування семантики Стусових неологізмів є звернення до слів-мотиваторів.

Найчисельнішу групу, відповідно до будови, утворюють **двокомпонентні**

неологізми, кожен з компонентів яких доповнює значення один одного: *архітрави, водотеча, воєнраб, воєнробство, жертво-кат, като-жертва, косопис, кривоокість, міжзорря, міжхвиля, протобажання, пустограка, розлукозустріч, стозвуччя, чорностав*.

Уся творчість Василя Стуса, яка за словами Михайлини Коцюбинської, стала борсанням «людини з чистою душею і прямим хребтом у неправовому світі» [1, с. 14], пронизана лексемами, що віддзеркалюють глибокі душевні переживання та пошуки поета - складними конструкціями на позначення негативно-емоційного стану.

Досить чисельною групою у мовотворчості поета стали іменники-неологізми із першим компонентом **само-**, що вказують на скерованість дії, названої другою частиною слова, на самого себе, передають особистісні страждання, розчарування, зневіру, спричинені конкретними історичними обставинами, політичною ситуацією: *самобіль, самовигнання, самовтрата, самодар, самозагасання, самозмення, самозрада, самолють, самонародження, самопочезання, самопрозрівання, самороздаровування, самосмерть*.

Препозитивний іншомовний компонент **архі-**, що з грецької мови перейняв значення 'зверхність, старшинство' надає іменнику *трави (архітрави)* окресленості найвищих, найбільших. Компонент **архі-**, як відомо, вказує й на церковну зверхність. Отже, ми можемо висновкувати про частину **архі-** як ознаку певної давності, старовинності, архаїчності. У контексті неологізми, відповідно, можуть набувати значення чогось найдавнішого і, можливо, ніколи не існуючого, а лише уявного, символічного: до прикладу, трав, рослин.

Значну частину новотворів В.Стуса становлять і префіксальні утворення.

Префікс **ви-**, наприклад, надає лексемі значення закінченості, крайності чогось: *витерп* – межа терпіння; *вивістря ножа* – найтонший, найгостріший край ножа; *вискалок* – частинка душі ліричного героя.

Префікс **над-** виражає позначення особи, якій надається перевага над ким або чим-небудь, антонімічним є префікс **недо-**, що вказує на неповноту дії чи предмета, порівняємо: *надлюдина* та *недолюдина*.

Лексему *провеснянка* В. Стус утворює від іменника *веснянка* (хорова народно-побутова пісня) за допомогою префікса **про-**, що вживається для творення іменників і прикметників із значенням 'на зразок, подібний до, прообраз; який підтримує кого-небудь, виконує чийсь волю, розділяє чийсь

погляди'. Таким чином, *провеснянка* – це пісня, схожа на веснянку, пісня, яка про щось сповіщає. У контексті це значення розширюється і символізує загалом прихід чогось, можливо, певних змін у житті героя.

Заперечення поет передає за допомогою префікса *не-*: *невір* – це людина, яка не вірує.

Словотворчий префікс *о-*, що вказує на викінченість чогось, його сформованість, утворює іменники *охвиля* – наплив почуттів, думок, чітко визначених, зрозумілих; *опорятуюнок* – обов'язкове визволення ліричного героя з важкого, скрутного становища; *окрилля* – піна, яка здіймається на хвилях під час їх коливань, *оцвіття* – сукупність усіх розцвілих квітів на ясені.

Префікс *між-* вживається для творення іменників на означення проміжності: *міжхвиля* – простір між хвилями, що передає вагання ліричного героя у коханні; *міжзорря* – крім космічного простору між зорями, символізує ще якісь вищі духовні сфери, до яких прагне людина.

Значення префікса *при-* у слові *присмута* з'ясовуємо, підібравши до нього синонім *біля*. Отже, *присмута* – це не лише сум, журба, невеселий настрій, а і все те, що супроводжує це почуття.

У будові неологізму *стерп* виділяємо префікс *с-*, що вказує на завершеність, dokonаність *терпіння*.

Префікс *пере-* вказує на повторення: *перехлюп* (*рук*) – це повторювані різкі рухи руками, що нагадує хлюпання води; *перехлип* – повторювані важкі подихи, спричинені плачем.

Префікс *по-* вказує на значення 'який відбувається після попереднього'. Так, наприклад, лексема *потому* – це послаблення сил, якому вже передували такі відчуття; okazіоналізм *поніч* означає частину доби – перехідну від ночі до ранку; *повесіння* – це період по закінченні весни, перехідний етап між двома порами року чи життя; *помежів'я* – перебування поза межею допустимого.

Початок чогось нового, його розвиток віддзеркалює префікс *роз-*: *розвесіння* – початок процесу потепління, розквіту, приходу весни; *розтривога* – це хвилювання, переживання, стан за значенням «розтривожити».

Префікс *на-* вказує на значення «за», «поза». Отже, аналізоване слово «*паніготь*» у контексті допомагає передати, як почуття ліричного героя вражають кожну його клітину.

Компонент *іно-* – це префікс, запозичений зі старослов'янської мови,

який означає «чужий»: *іножиття, інобуття* – це чуже життя, можливо, і на цій землі.

Оказіоналізми, що є **суфіксальними** утвореннями, вживаються у Стуса рідше. Так, зменшено-пестливі суфікси *-ин-к-* та *-ик* утворюють лексеми *блакитинка, шротик*.

Суфікси *-ств (-цтв)* та *-анн* утворюють абстрактні іменники із збірним значенням, як-от: *воєнробство, убійництво, поцілання*

За допомогою суфіксально-префіксального способу утворюється оказіоналізм *незглибимість*. Суфікс *-ість-* вказує на абстрактність іменника, а префіксу *нез-* властиве заперечення. Отже, дана лексема характеризує стан людини, коли для неї, з одного боку, все є значущим, а з іншого, стає незмістовним.

У творчості В.Стуса образно-смислову опору становлять **нульсуфіксальні** деривати. Вони не лише орнаментують вислів, а й стають показником енергійної, динамічної системи письма - передають емоційно-оцінне ставлення поета до зображуваного. Порівняємо: терпіти – *витерп, стерп*; боліти, лютувати, дарувати – *самобіль, самолють, самодар*.

Отже, неологізація (утворення нових слів різними способами) є виразною особливістю стильової манери Василя Стуса. Наукове опрацювання індивідуально-авторських неологізмів поетичної мови має значну наукову перспективу. Дослідження живих номінативно-експресивних процесів, що відбуваються у мові, дають поштовх до прогнозування перспектив розвитку словотвірної системи сучасної української мови.

Список використаних джерел

1. Коцюбинська М. Х. Поет / Стус В. Твори: у 4 т., 6 кн. Львів: Просвіта, 1994. Т.1. С.7-38.
2. Стус В. Твори: У 4 т., 6 кн. / НАН України, Ін-т літератури ім. Т.Г. Шевченка. Відділ рукописних фондів і текстології. Львів: Просвіта, 1994-1999.